

РОЗДІЛ 9 СТАТИСТИКА

УДК 332.05

Банах О. І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТА СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

У статті окреслюються теоретичні основи оцінювання продовольчої безпеки, її завдання та принципи формування. Для проведення статистичного аналізу детально розглянуто сутність категорій «продовольча безпека» як у широкому, так і у вузькому значенні, «продовольча безпека у контексті сталого розвитку», її складники та індикатори вимірювання. На основі даних Державної служби статистики України проведено статистичний аналіз споживання основних харчових продуктів як одного з ключових показників продовольчої безпеки.

Ключові слова: продовольча безпека, сталий розвиток, індикатори продовольчої безпеки, довготривале забезпечення продовольством, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Останні статистичні дослідження показують, що населення світу буде продовжувати стрімко зростати і цілком ймовірно до 2050 р. буде становити приблизно 9 млрд осіб, що викликає гостре занепокоєння продовольчою проблемою. І хоча останні півстоліття спостерігається помітне зростання виробництва харчових продуктів, що дає змогу якісно покращити харчування людей, незважаючи на зростання чисельності населення, тим не менше сьогодні не всі люди, як і раніше, мають доступ до достатньої кількості харчових продуктів. Це приводить до перевиробництва продовольчих ресурсів в одних регіонах планети водночас із їх нестачею в інших. Навіть у розвинених країнах збільшення рівня інфляції та зменшення доходів впливає безпосередньо на платоспроможність населення, що зменшує економічну доступність необхідної кількості продовольчих ресурсів на одиницю населення. Споживання недостатньої кількості харчових продуктів впливає на погіршення стану здоров'я людини та якість її життя. Саме тому кожній державі необхідно контролювати вчасне оновлення та збереження природних ресурсів: нещадне використання земель зменшує родючість ґрунтів, що ставить під загрозу самозабезпечення населення продовольством у майбутньому. Гарантування продовольчої безпеки є одним із завдань сталого розвитку суспільства. Її забезпечення охоплює широкий спектр національних, економічних, соціальних, демографічних та екологічних факторів. Особлива увага повинна приділятися сталому розвитку продовольства та розробкам стратегій щодо зменшення негативних чинників на навколишнє середовище. Тому формування продовольчої безпеки є складним та багатофункціональним процесом, який належить до соціально-економічних явищ суспільного життя, що вивчає статистичний аналіз. Статистика дає можливість обробити та проаналізувати інформацію про явища, виявити та оцінити закономірності формування, розвитку, взаємодії соціально-економічних процесів. Вирішення проблем продовольчої безпеки неможливе без детального обґрунтування теоретичних основ оцінювання її рівня та визначення ключових показників з точки зору статистики, оскільки проблема продовольчої безпеки залишається актуальною для кожної країни та кожного світового регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема продовольчої безпеки досліджувалась багатьма науковцями. Теоретичними та практичними питаннями її забезпечення займалися О. Гойчук, В. Андрійчук, В. Богачов, О. Лебединська, І. Лукінов, Г. Чорний, К. Пилипенко та інші. У їх працях описані механізми формування продовольчої безпеки, її складники та способи вимірювання. О. Гойчук [1] продовольчу безпеку розглядає на національному рівні як невід'ємну складову частину економічної та національної безпеки держави та як умову її незалежності. Основним показником продовольчого забезпечення вважає рівень задоволення фізіологічних потреб населення, який залежить від фізичної та економічної доступності харчових продуктів для різних соціальних груп населення. Особливу увагу звертає на сталий розвиток АПК як основне джерело гарантування фізичної доступності продовольства для населення.

В. Андрійчук, В. Богачов, І. Лукінов, Г. Чорний вважають сільське господарство та АПК провідним фактором формування продовольчої безпеки, детально розглядають проблеми агропромислового виробництва. На думку О. Лебединської [2], державне управління продовольчим комплексом є однією з найважливіших управлінських й організаційних проблем сучасності. Також вона розглядає проблему продовольчої безпеки в економічному та соціальному аспектах. До економічного відносить великі витрати суспільної праці на виробництво харчових продуктів, а до соціального забезпечення всіх верств населення харчовими продуктами, де особливу увагу звертає на доходи населення, ціни на продукти, їх доступність для найменш захищених категорій населення. На думку П. Саблука [3], економічно розвинутою державою є держава, в якій населення не має обмежень у харчових продуктах. Для оцінювання рівня продовольчої безпеки О. Осипова та Л. Арестова вважають найбільш інформативними показники обсягу та асортименту спожитих населенням продуктів харчування. Н. Лутчин [4] для проведення регіонального аналізу продовольчої безпеки пропонує використовувати інтегральне оцінювання, порівнюючи показники добової калорійності харчування людини, основних харчових продуктів, питомої ваги витрат на харчування у

структурі загальних витрат домогосподарств з їх нормативними та критичними значеннями.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні напрацювання вищезазначених авторів, аналіз продовольчої безпеки потребує більш комплексного та ґрунтовного дослідження. Проблема продовольчої безпеки, як правило, вивчається з точки зору економічної та національної безпеки, незалежності держави, економічної та фізичної доступності населення продовольством, розвитку сільського господарства та АПК. Але для підтримання довготривалого забезпечення продовольством необхідно враховувати й екологічний фактор. Тому важливим завданням для проведення статистичного аналізу є детальний розгляд категорії «продовольча безпека в контексті сталого розвитку», її складників, факторів впливу та підтримки. Від визначення цього поняття залежить вибір індикаторів оцінювання рівня продовольчої безпеки за допомогою статистичних методів.

Метою статті є надання більш широкого тлумачення поняття «продовольча безпека», розгляд її забезпечення з точки зору сталого розвитку, визначення теоретичних основ оцінювання продовольчої безпеки та її показників для подальшого статистичного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб провести статистичний аналіз продовольчої безпеки, необхідно розглянути сутність поняття «продовольча безпека» в більш широкому тлумаченні, її складники та принципи формування. Термін «безпека», згідно з «Тлумачним словником», – це стан, коли кому-небудь, чому-небудь ніщо не загрожує. В. Ліпкан розглядає поняття «безпека» за допомогою чотирьох підходів: статистичного (безпека як стан захищеності від), апофатичного (безпека як відсутність загроз і небезпек), діяльнісного (система заходів, спрямованих на створення певних безпечних умов), пасивного (дотримання певних параметрів та норм, від забезпечення яких залежить безпека). Якщо об'єднати ці підходи, то безпека – це такий стан захищеності буття, цінностей та інтересів

суб'єкта (об'єкта) безпеки від загроз та небезпек, за якого забезпечуються оптимальні умови його життєдіяльності, розвитку та самореалізації [5, с. 4]. Теоретичні основи категорії «продовольча безпека» ґрунтуються на економічній теорії, відповідно до якої основою існування людського суспільства є виробництво матеріальних і духовних благ для задоволення потреб. Людина намагається задовольнити насамперед найнеобхідніші свої потреби. За відомою теорією А. Маслоу, яка визначає вагомість потреб, головними є фізіологічні потреби, серед яких на перше місце ставиться голод [6, с. 14]. У вузькому визначенні продовольча безпека означає доступність продовольства в достатній кількості як на глобальному, так і на національному, місцевому чи побутовому рівнях. Достатня кількість продовольства може розглядатись у різних аспектах, таких як: достатня кількість для задоволення економічного попиту, енергетичних потреб і потреб в поживних речовинах. Деякі вчені на національному рівні розглядають продовольчу безпеку як «самодостатність», тобто вироблення країною продовольства в такій кількості, щоб бути здатним забезпечити потреби населення. Національна продовольча незалежність будь-якої країни гарантує доступ до необхідної кількості харчових продуктів незалежно від того, чи є вони внутрішнього або імпортного виробництва. Зазвичай наявність продуктів не гарантує їх доступність, а також достатня кількість калорій не забезпечують здоровий та поживний раціон харчування. Тому продовольча безпека в широкому розумінні – це коли всі люди в будь-який час мають фізичну й економічну доступність до достатньої кількості безпечних та поживних харчових продуктів для задоволення своїх потреб раціону для здорового та активного життя [7, с. 3]. Також існують три підходи до вивчення продовольчої безпеки. Згідно з першим підходом, продовольча безпека – це забезпечення гарантованого доступу населення до продовольства в кількості, необхідному для активного здорового життя. Це поняття здебільшого використовують економісти з розвинутою ринковою економікою,



Рис. 1. Забезпечення продовольчої безпеки

Джерело: побудовано автором на основі [9]

під час визначення якого фігурує лише споживання. Прихильники другої точки зору розглядають продовольчу безпеку як здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом харчових продуктів. Досягнення продовольчої безпеки передбачає реалізацію таких основних напрямів вирішення проблеми:

1) підтримання постачання продовольства на рівні, достатньому для здорового харчування;

2) забезпечення належного рівня платоспроможного попиту населення;

3) усунення залежності від імпорту та захист інтересів вітчизняних товаровиробників.

Третій підхід ґрунтується на двох критеріях:

– наявність на продовольчому ринку країни такої кількості харчових продуктів, якої достатньо для підтримання здорового способу життя населення;

– доступність цих продуктів абсолютно для всіх верств населення [8, с. 1–2].

Проблеми продовольчої безпеки на глобальному (світовому) рівні вирішують міжнародні організації та спеціалізовані органи (ФАО, СОТ, Комітет з продовольчої безпеки та ін.). Продовольчою безпекою країни за визначенням ФАО є система, що чітко функціонує для забезпечення всіх верств населення харчовими продуктами за прийнятими фізіологічними нормами за допомогою власного виробництва та необхідного імпорту тих продуктів, для виробництва яких немає внутрішніх умов. Функціями спеціалізованих органів та міжнародних організацій з питань забезпечення продовольчою безпекою є сприяння стабілізації економік держав з метою забезпечення необхідного рівня розвитку в людському вимірі. Виконання цих функцій здійснюється за допомогою чітко поставлених завдань та принципів формування продовольчої безпеки, які наведені на рис. 1.

Отже, для формування продовольчої безпеки характерні принципи комплексності та взаємодії: стабільний розвиток продовольчого комплексу здійснюється за умови одночасного впливу та взаємозв'язку всіх складників системи забезпечення продовольчої безпеки.

Також продовольча безпека держави є важливою складовою частиною економічної безпеки. Для оцінювання продовольчої безпеки існують певні індикатори її виміру (споживання на одну особу/місяць, кг):

1) добова калорійність харчування людини, тис. ккал;

2) м'ясо і м'ясопродукти;

3) молоко й молочні продукти;

4) яйця, шт.;

5) риба і рибопродукти;

6) цукор;

7) олія;

8) картопля;

9) овочі та баштанні;

10) фрукти, ягоди, горіхи, виноград;

11) хліб і хлібопродукти;

12) виробництво зерна на одну особу за рік.

Крім споживання базових харчових продуктів, на продовольчу безпеку впливає і їх виробництво. Для кожного індикатора потрібно визначити порогове та оптимальне нижнє і верхнє значення [10, с. 8]. Щоб оцінити стан продовольчої безпеки, можна використати методику вимірювання економічної безпеки, запропонованої А. Сухоруков [11, с. 16]:

1. Використання функціональних залежностей: аналітичних або статистичних;

2. Використання моделей, які зображають наслідки впливу дестабілізаційних факторів для конкретної країни в поточний період часу;

3. Аналоговий підхід (орієнтація на показники країн-аналогів);

4. Законодавчий підхід (встановлення порогових значень на законодавчому рівні);

5. Методи експертних оцінок;

6. Врахування оцінок міжнародних організацій.

Застосування інтегрального показника продовольчої безпеки надає можливість визначити її стан, порівняти цей показник у динаміці та у разі відмінного значення від еталону розробити відповідні заходи для повернення його в діапазон оптимального значення.

За допомогою вищезазначеної методики проведемо аналіз сучасного стану споживання основних харчових продуктів як одного з ключових показників продовольчої безпеки (див. табл. 1).

Сучасний стан споживання основних харчових продуктів у середньому не досягає раціональних норм, що негативно впливає на продовольчу безпеку країни. Згідно з даними Державної служби статистики України, споживання основних харчових продуктів у середньому збільшувалось з 2000 до 2013 рр. У 2014 р. споживання риби зменшилось на 24%, фруктів – на 7,1%, м'яса – на 3,6%, цукру – на 2,2%, олії – на 1,5%, овочів – на 0,1%. Споживання базових харчових продуктів у 2014 р. у середньому є більшим за мінімальні норми, але меншим за раціональні. Споживання риби на душу населення становило 55,5% раціональних норм, фруктів – 58,1%, молока – 58,6%, м'яса – 67,6%, цукру – 95,5%. Нестачу м'яса та молока в раціоні харчування населення намага-

Таблиця 1

Споживання основних продуктів харчування населення України (на душу населення)

Базові харчові продукти	Відношення споживання до раціональних норм, %						
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
М'ясо	41,0	48,9	65,0	64,0	68,0	70,1	67,6
Молоко	52,4	59,4	54,3	53,9	56,6	58,1	58,6
Яйця	57,2	82,1	100,0	106,9	105,9	106,6	106,9
Хліб	123,7	122,3	110,2	109,3	108,3	107,3	107,4
Картопля	109,2	109,4	104,0	112,3	113,1	109,2	113,7
Овочі	63,2	74,7	89,1	101,1	101,5	101,4	101,4
Фрукти	32,6	41,2	53,3	58,4	59,2	62,6	58,1
Риба	42,0	72,0	72,5	67,0	68,0	73,0	55,5
Цукор	96,8	100,3	97,6	101,3	98,9	97,6	95,5
Олія	72,3	103,8	113,8	105,4	100,0	102,3	100,8

Джерело: побудовано автором на основі [12]

ється замінити яйцями (106,9%) та компенсують надмірним споживанням вуглеводів: картопля (109,2%) та хліб (107,4%). Недостатнє виробництво сільськогосподарської продукції та низький рівень доходів населення є одними з основних факторів споживання харчових продуктів. Виробництво сільськогосподарської продукції в 2014 р. порівняно з 2013 р. дещо зменшилось унаслідок скорочення виробництва молока з 11 488 до 11 133 тис. т. Але гострогу продовольчої безпеки зумовило падіння доходів населення країни та її регіонів.

Оскільки поняття «безпека» враховує захист людини як і сьогодні, так і в майбутньому, необхідно під час оцінювання продовольчої безпеки розглянути вплив екологічного фактору на довготривале продовольче забезпечення. В умовах надзвичайних ситуацій, у тому числі й екологічних проблем, необхідно мати гарантію продовольчого забезпечення. Продовольче забезпечення можна вважати довготривалим процесом за умови сталого розвитку, тобто необхідно розглядати продовольчу безпеку в контексті сталого розвитку. Для цього потрібно, перш за все, розкрити зміст безпосередньо самого поняття «сталий розвиток».

Так, дослівно англійський термін “sustainable development” перекладається як розвиток, який підтримується, тривалий, безперервний, підкріплюваний розвиток. О. Тарасова зазначає, що більш точним перекладом цього терміна, який розкриває його сутність, є «розвиток, що підтримується безперервно» [13, с. 2]. Загальноприйнятим критерієм сталого розвитку є стійкість (стабільність). Стійкість – це такий стан соціально-економічної системи, коли немає причин для порушення досягнутої рівноваги. Сутність концепції сталого розвитку полягає в його місії та цілях, сформованих за трьома головними аспектами: економічному, соціальному та екологічному. Економічний складник означає оптимальне використання обмежених ресурсів та застосування екологічних – природо-, енерго- та матеріалоощадних технологій, у тому числі видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятої продукції, мінімізацію, переробку та зниження шкідливих відходів виробництва. Соціальний складник сталого розвитку спрямований на людину та на збереження стабільності соціальних і культурних систем. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ між людьми в глобальних масштабах. З екологічної точки зору, сталий розвиток повинен забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем, з урахуванням створеного людиною середовища [14, с. 254–255]. Для досягнення сталого розвитку обов'язковим є врахування всіх компонентів у нерозривній єдності. На думку А. Гор, провідними факторами у співвідношенні людини й Землі є приріст населення і прискорений науково-технічний розвиток, що неминує посилює вплив господарювання на природу. Характеристиками сталого розвитку є самопідтримувальний розвиток, спрямованість на збереження навколишнього середовища, баланс між задоволенням сучасних потреб та потреб майбутніх поколінь, досягнення соціальної рівності [15, с. 63].

Отже, сталий розвиток будь-якої країни полягає в тому, щоб забезпечити населення високою якістю життя, їх соціальний та екологічний захист за будь-яких умов, при цьому раціонально використовуючи свій природно-ресурсний потенціал, не ставлячи під загрозу здатність задоволь-

няти потреби майбутніх поколінь. Ситуація в Україні, яка склалася на початок ХХІ ст., характеризується екологічною кризою і тому сьогодні досить складно визначити систему механізмів забезпечення переходу України до моделі сталого розвитку [16, с. 172–173].

В останні десятиліття у більшості країн світу спостерігається стрімкий розвиток екологізації економіки. На фоні звичайних темпів зростання економіки почалася стабілізація споживання природної сировини, скоротилося забруднення атмосферного повітря, важливу роль посіли сучасні природоохоронні технології. З точки зору нової еколого-економічної парадигми, Україна ще не має достатнього досвіду, який допоміг би здійснити технологічний прорив і вийти на міжнародний ринок конкурентоспроможним учасником. Однією з головних причин цього є недосить ґрунтовне наукове визначення нагальності дослідження екологічного імперативу як частини інноваційної моделі розвитку національної економіки [17, с. 33]. Державна політика відносно сталого розвитку повинна базуватися на принципах, які забезпечують:

1) збалансованість розвитку українського суспільства: паритетність економічного, соціального та екологічного складників, визнання неможливості тривалого поступального розвитку суспільства в умовах деградації природного середовища;

2) екологічно і техногенно безпечні умови середовища;

3) утвердження гуманізму, демократії та загальнолюдських цінностей;

4) еколого-економічну збалансованість розвитку окремих регіонів та її узгодження із загальнонаціональними потребами [18, с. 16].

Отже, під час оцінювання продовольчої безпеки за умови сталого розвитку необхідно враховувати не лише продовольчу незалежність, фізичну та економічну доступність харчових продуктів, а й екологічний фактор. У цей момент проблема впливу екологічного фактору на забезпечення продовольчою безпекою є недостатньо проаналізованою. Екологічним фактором є наслідки виробництва харчових продуктів на навколишнє середовище та негативний вплив експлуатації земель на їх родючість.

Основними причинами зниження родючості ґрунтів є багаторазовий обробіток за допомогою потужних, важких колісних тракторів і комбайнів; водна та вітрова ерозія; застосування високх доз мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин, що супроводжується забрудненням баластними речовинами (хлоридами, сульфатами), накопиченням отрутохімікатів у ґрунтах, підґрунтових водах [19, с. 32]. Сьогодні аграрне виробництво в Україні ґрунтується на екстенсивному використанні земельних ресурсів, що зумовило різкі зміни та співвідношення практично всіх процесів ґрунтоутворення й погіршення їх властивостей, зокрема зменшення вмісту гумусу. Порушення системи науково-обґрунтованих сівозмін приводить до суттєвого погіршення природної родючості ґрунтів У результаті площа еродованих земель в Україні становить майже 13 млн га сільськогосподарських угідь, а її щорічне зростання сягає в середньому 80–120 тис. га. Значним фактором, що посилює ці процеси, є насичення аграрними підприємствами структури посівних площ економічно рентабельними культурами, серед яких переважають соняшник, ріпак, соя, цибуля тощо [20, с. 38]. Також для гарантування продо-

вольчої безпеки повинен бути розроблений стратегічний план у разі виникнення надзвичайної ситуації. На відміну від України, майже всі розвинені країни світу мають стратегії, плани забезпечення продовольчої безпеки на майбутнє. Цей план повинен охоплювати заходи та завдання для досягнення безперервного забезпечення населення продовольством. Для такого забезпечення необхідно мати сформовані резервні запаси у разі недостатнього збору врожаю через виникнення несприятливих кліматичних явищ або при труднощах міжнародної торгівлі. Далі визначимо індикатори вимірювання продовольчої безпеки для підтримання сталого розвитку (див. табл. 2).

Таблиця 2

Індикатори вимірювання продовольчої безпеки

Складники продовольчої безпеки	Індикатори
Фізична доступність населення	Рівень виробництва базових харчових продуктів
Економічна доступність	Добова калорійність харчування людини
	Достатність споживання основних харчових продуктів за раціональними та мінімальними нормами
	Частина витрат на харчові продукти в загальних витратах
Соціальна доступність	Рівень бідності населення
	Коефіцієнт диференціації вартості харчування за соціальними групами
Продовольча незалежність	Рівень імпортозалежності за основними видами харчових продуктів
	Резервні запаси продовольства
Екологічний фактор	Родючість ґрунту

Джерело: авторська розробка

Отже, продовольча безпека в контексті сталого розвитку – це безперервне забезпечення продовольством, враховуючи економічний, соціальний, екологічний фактори для задоволення сучасних потреб та потреб майбутніх поколінь; надання гарантій необхідного рівня продовольчого забезпечення за будь-яких умов у вигляді стратегічного

плану. Або у більш вузькому визначенні це здатність забезпечити максимальну кількість людей достатнім раціоном харчування в будь-який момент часу, не підриваючи продовольче забезпечення людей у майбутньому.

Висновки. Таким чином, продовольчу безпеку в довготривалій перспективі необхідно розглядати не лише з точки зору економічної та національної безпеки, незалежності держави, економічної та фізичної доступності населення продовольством, розвитку сільського господарства та АПК, а й сталого розвитку. Продовольча безпека в контексті сталого розвитку була визначена як здатність забезпечити максимальну кількість людей достатнім раціоном харчування в будь-який момент часу, не підриваючи продовольче забезпечення людей у майбутньому. Під час оцінювання її рівня необхідно враховувати фактори економічної, фізичної та соціальної доступності населення, продовольчої незалежності держави й з особливою увагою екологічний фактор. Для проведення статистичного аналізу продовольчої безпеки необхідно використовувати такі показники:

- 1) рівень виробництва базових харчових продуктів;
- 2) добова калорійність харчування людини;
- 3) достатність споживання основних харчових продуктів за раціональними та мінімальними нормами;
- 4) частина витрат на продукти харчування в загальних витратах;
- 5) рівень бідності населення;
- 6) коефіцієнт диференціації вартості харчування за соціальними групами;
- 7) рівень імпортозалежності за основними видами харчових продуктів;
- 8) резервні запаси продовольства;
- 9) родючість ґрунту.

Також для вирішення проблеми забезпечення сталого розвитку продовольства для населення рекомендовано розробити стратегічний план, основною метою якого є підтримка безперебійного (стійкого) та достатнього задоволення фізіологічних потреб населення. Особливу увагу необхідно звернути на оновлення ґрунтів і більш ефективно використання інноваційних технологій землеробства.

Список використаних джерел:

1. Гойчук О. Продовольча безпека : [монографія] / О. Гойчук. – Житомир : Полісся, 2004. – 348 с.
2. Лебединська О. Міський продовольчий комплекс: організація та управління : [монографія] / О. Лебединська ; Національна академія державного управління при Президенті України. – К., 2003. – 272 с.
3. Саблук П. Глобалізація і продовольство : [монографія] / П. Саблук, О. Білорус, В. Власов. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 632 с.
4. Лутчин Н. Статистична оцінка продовольчої безпеки на національному та регіональному рівні / Н. Лутчин // Сучасні виклики продовольчої безпеки : матеріали круглого столу (19 травня 2015 р.). – 2015. – 77 с.
5. Пасічник В. Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою / В. Пасічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lvivacademy.com/visnik7/fail/pasichnyk.pdf>.
6. Гойчук О. Понятійні аспекти продовольчої безпеки / О. Гойчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2002. – Вип. 2. – С. 65–71.
7. Pinstrup-Andersen P. Food security: definition and measurement / P. Pinstrup-Andersen // Food Sec. – 2009. – № 1. – Р. 5–7.
8. Голюкова К. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення / К. Голюкова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки». – 2012. – Вип. 22. – С. 1–5.
9. Пилипенко К. Продовольча безпека країни – її соціально-економічні напрямки / К. Пилипенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2013. – Вип. 12. – С. 48–51.
10. Сухоруков А. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави / А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3. – С. 5–15.
11. Сухоруков А. Теоретико-методологічний підхід до інтегральної оцінки та регулювання рівня економічної безпеки держави / А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі // Банківська справа. – 2011. – № 4. – С. 13–32.
12. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
13. Тарасова О. Концепція устойчивого развития общества / О. Тарасова [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://posoh.ru/tend/intern_org/htm/ust-razv.htm.

14. Смержанюк Т. Сталий розвиток в умовах глобалізації та його складові / Т. Смержанюк. // Економічні інновації. – 2013. – № 53. – С. 253–260.
15. Ключко В. Сталий розвиток національної економіки в умовах глобалізації: визначення та основні чинники / В. Ключко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2013. – № 1068. – С. 61–67.
16. Нікішина Ю. Ключові положення стратегії сталого розвитку Республіки Італія / Ю. Нікішина // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 171–176.
17. Кармазін В. Стабільний розвиток економіки – запорука технологічного прориву України / В. Кармазін, Ю. Огієнко // Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. – 2010. – № 7. – С. 33–36.
18. Згуровський М. Аналіз сталого розвитку – глобальні і регіональні контексти : в 2 ч. / М. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU). – К. : НТУУ «КПІ», 2009. – Ч. 2 : Україна в індикаторах сталого розвитку. – 200 с.
19. Волощук М. Заходи щодо відтворення родючості деградованих земель, відведених на консервацію / М. Волощук // Землепорядний вісник. – К. ; Львів, 2000. – № 4. – С. 30–34.
20. Кузьменко О. Розвиток органічного землеробства в умовах ринку землі в Україні / О. Кузьменко // Економіст. – 2013. – № 3. – С. 38–39.

Банях Е. И.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНИВАНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАК ОБЪЕКТА СТАТИСТИЧЕСКОГО НАБЛЮДЕНИЯ

Резюме

В статье описаны теоретические основы оценивания продовольственной безопасности, её задачи и принципы формирования. Для проведения статистического анализа детально рассмотрены суть категорий «продовольственная безопасность» как в широком, так и в узком значении, «продовольственная безопасность в контексте устойчивого развития», её составляющие и индикаторы измерения. На основании данных Государственной службы статистики Украины проведен статистический анализ потребления основных продуктов питания как одного из ключевых показателей продовольственной безопасности.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, устойчивое развитие, индикаторы продовольственной безопасности, длительное обеспечение продовольствием, интегральный показатель.

Banakh O. I.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THEORETICAL BASES OF FOOD SECURITY EVALUATION AS AN OBJECT OF STATISTICAL OBSERVATION

Summary

In the article described theoretical bases of food security evaluation, its objectives and principles of formation. The essence of such categories as “food security” in the broad and narrow meaning, “food security in the context of sustainable development” and their components and measuring indicators are explored in detail for statistical analysis of food security. Based on the data of the State Statistics Service of Ukraine a statistical analysis of the basic food-stuffs consumption was carried out as one of key indicators of food security.

Keywords: food security, sustainable development, food security indicators, continuous supply with food-stuffs, integral indicator.